

V Plzni dne 23. srpna 2016

Posudek oponenta na rigorózní práci

Mgr. Štěpána Petrovického

„Institut nutné obhajoby“

Název oborové katedry: Katedra trestního práva
Název oboru: Trestní právo
Oponent: doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Děkanem fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni jsem byl jmenován dne 24.6.2016 pod č.j.: DFPR-OVV-17977/2016 v souladu s čl. VII. Vyhlášky děkana FPR č.: 24D/2015, o rigorózním řízení, oponentem rigorózní práce Mgr. Štěpána Petrovického na téma: „Institut nutné obhajoby“.

Na základě shora specifikovaného jmenování oponentem rigorózní práce podávám následující

o p o n e n t s k ý p o s u d e k :

1) Úvod

Předložená rigorózní práce zpracovává problematiku institutu nutné obhajoby.

Rigorózní práce v návaznosti na čl. V. odst. (4) Vyhlášky děkana FPR č.: 24D/2015, o rigorózním řízení, prošla kontrolou plagiátorství kvalifikačních prací ve smyslu pokynu děkana č. 23D/2011 ze dne 2.8.2011 a nebyla zjištěna žádná podobnost se zkoumanými texty ve smyslu čl. 3 pokynu a s ohledem na takto zjištěný výsledek není třeba ověřovat originalnost práce.

Vlastní text rigorózní práce čítá 107 stran, celkový rozsah práce včetně obsahu, seznamu použité literatury a dalších pramenů a cizojazyčného resumé činí 122 stran.

2) Zaměření rigorózní práce, její systematika a základní koncepce

V předložené rigorózní práci autor poskytuje ucelený přehled o institutu nutné obhajoby tak, jak je předmětem úpravy v českém právním řádu s tím, že v některých částech práce provádí komparaci s jinými právními řády. Základem pro zpracování rigorózní práce je platná právní úprava nutné obhajoby v trestním řádu. Posuzovaná rigorózní práce se zabývá aktuálními problémy, jež se týkají nutné obhajoby, a to v návaznosti na vymezené prameny právní úpravy. Institut nutné obhajoby je také pojímán ve zpracovávané rigorózní práci jako součást ústavně garantovaného práva na obhajobu. Zpracovávaná problematika institutu nutné obhajoby je autorem prováděna již v návaznosti na přípravné práce na novém trestním řádu a autor zaujímá i kritický postoj k opakovaným tendencím „zákonodárce“ zužovat důvody nutné obhajoby.

Autor si v úvodu své práce stanovil cíl kriticky zhodnotit účel institutu nutné obhajoby a šíři důvodů, pro které je podle současné účinné právní úpravy obviněný povinen mít v trestním řízení obhájce. V úvodu autor vymezuje také dílčí hypotézy, na které nachází v rigorózní práci i odpovědi, jež jsou shrnuty v závěrečné části práce.

V rigorózní práci je použita komparativní a analytická metoda, která je při výkladu textu doplňovaná metodou jazykovou a metodou teleologickou.

3) Vyjádření ke způsobu zpracování tématu

Rigorózní práce je členěna kromě úvodu, závěru, cizojazyčného resumé a seznamu použité literatury a dalších pramenů celkem do šesti kapitol, ve kterých se autor zaměřuje na řešení jednotlivých problémů souvisejících se zpracovávanou problematikou.

První kapitola je věnovaná stručnému výkladu pojmu a významu institutu nutné obhajoby. Na tuto kapitolu navazuje druhá kapitola, která se věnuje pramenům právní úpravy nutné obhajoby. Je zdůrazňováno, že ústavně právně vymezený rámec nutné obhajoby je rozveden v zákonné úpravě, a to zejména v trestním řádu, ale také i v zákoně o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních a v zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Autor, v návaznosti na takto vymezené právní předpisy, popisuje nutnou obhajobu a správně popisuje i zvláštnosti nutné obhajoby ve speciálních právních předpisech.

Jádrem rigorózní práce je nepochybně kapitola třetí a čtvrtá.

Kapitola třetí na str. 23 – 49 popisuje důvody nutné obhajoby podle trestního řádu a vychází z předpokladu, že zákonodárce má v úmyslu *pro futuro* rozsah nutné obhajoby obviněných osob zúžit. Některé části zpracovávané problematiky v této kapitole jsou doplněny komparací se zahraniční právní úpravou (např. str. 40 – Rakousko, str. 42 – 43 – Rakousko, SRN, Polsko, Slovensko). Autor také upozorňuje na změnu terminologie v novém občanském zákoníku vztahující se k důvodu nutné obhajoby spočívající ve zbavení způsobilosti k právním úkonům, případně k omezení způsobilosti k právním úkonům a dovozuje správně, že se nejedná o změnu obsahovou. Autor také popisuje úpravu nutné obhajoby při sjednávání dohody o vině a trestu s návrhem na rozšíření nutné obhajoby i do řízení, ve kterém soud rozhoduje o schválení či neschválení této dohody.

Kapitola čtvrtá je nazvána jako snaha zákonodárce o zúžení rozsahu nutné obhajoby. Název kapitoly však mj. předjímá, že „zákonodárce“ se bude snažit při rekodifikaci trestního práva procesního zužovat důvody pro nutnou obhajobu, což je zejména dovozováno z novely trestního řádu, která byla provedena zákonem č. 459/2011 Sb., jež zavedla možnost vzdání se práva na nutnou obhajobu. Oponent se domnívá, že není možné v současné době reálně předvídat, jaký bude reálný výsledek přípravných rekodifikačních prací na trestním řádu a z tohoto pohledu se mu jeví jako předčasné i dovozovat, při předpokládané rekodifikaci, snahu „zákonodárce“ o zúžení rozsahu nutné obhajoby. Obecně však lze souhlasit s tím, že snaha o zúžení rozsahu nutné obhajoby je zřetelná. Autor vyjadřuje a zdůvodňuje svůj kritický postoj k možnosti obviněného vzdát se nutné obhajoby a polemizuje i s nálezem Ústavního soudu tak, jak je specifikován v odkazu 159. Ačkoliv autor provádí komparaci k některým popisovaným problémům, které se vztahují ke zpracovávané problematice, právě u nově zavedené právní úpravy vzdání se práva na nutnou obhajobu tato komparace se zahraniční právní úpravou chybí. V závěrečné práci této kapitoly autor hodnotí nově zavedenou možnost vzdání se práva na nutnou obhajobu provedenou novelou trestního řádu v roce 2011 a kritizuje, že není možné nadřazovat ekonomické zatížení státu nad spravedlností trestního řízení, když má za to, že možnost vzdání se práva na nutnou obhajobu porušuje právo na spravedlivý proces.

Kapitola pátá se zabývá v obecné rovině obhájcem v trestním řízení a obsahuje také, ve vztahu k jednotlivým dílčím skutečnostem, komparaci s jinými právními řády (str. 59 – 60 – SRN, 65 – Rakousko, 72 – Slovensko, 79 – Rakousko a 80 – SRN). V této části rigorózní práce autor využívá při zpracování nepochybně nabyté poznatky v praxi advokátního koncipienta. Je také popisován jeden konkrétní případ, jež řešila zatím nepravomocně česká justice, ve kterém je možné spatřovat i určité obstrukce při využívání institutu nutné obhajoby. Na str. 71, v návaznosti na tento popisovaný případ, se dopouští autor dílčí nepřesnosti, když uvádí, že obžalovaný vypověděl zmocnění svým dosavadním „právním zástupcům“. V této kapitole se zabývá autor také způsoby vzniku zmocnění obhájce a navrhuje i vhodnější způsob ustanovení obhájce, než je tomu v současné účinné úpravě. Kritizuje zvláště pak ustanovování obhájců „dle pořadníku“.

Šestá kapitola, v návaznosti na předchozí výklady, se zabývá náklady nutné obhajoby v rámci trestního řízení. Poukazuje na to, že objem finančních prostředků hrazených státem se každoročně snižuje a že není důvod ani zužovat důvody nutné obhajoby, ani snižovat odměny ustanoveným obhájčům, když tato skutečnost ovlivňuje negativně kvalitu poskytovaných právních služeb. Je poukazováno také na to, že je nutné činit opatření ke zvyšování vymahatelnosti nákladů obhajoby hrazených státem ve vztahu k odsouzeným a navrhuje řešení, které je inspirováno švédskou úpravou (str. 96). Také se zabývá i institutem „Úřadu veřejné obhajoby“ v návaznosti na úpravu USA a Velké Británie (str. 98) a dovozuje, že takovéto řešení při zajišťování nutné obhajoby by ohrozilo nezávislé a plnohodnotné uplatnění práv obviněných v trestním řízení.

V závěru rigorózní práce autor dovozuje, že práce kriticky zhodnotila účel institutu nutné obhajoby a šíře důvodů, pro které je podle současné právní úpravy obviněný povinen mít v trestním řízení obhájce.

4) Zhodnocení rigorózní práce

V předložené rigorózní práci se autor zabývá analytickým rozborem příslušných zákonných ustanovení, a to v návaznosti na dostupnou judikaturu a literaturu, když pracuje i s větším množstvím cizojazyčné literatury, což se promítá i v příslušných odkazech. V rigorózní práci autor předkládá vlastní řešení zkoumaného problému a rovněž prokazuje svoji orientaci v zahraniční literatuře a pramenech. Ke zpracovávané problematice zaujímá autor své vlastní názory.

Předloženou rigorózní prací autor prokázal schopnost prohloubit si teoretické znalosti získané vysokoškolským studiem a získal schopnost samostatně vědecky pracovat včetně práce se zahraniční literaturou. Při zpracování rigorózní práce také vhodně využil nabyté poznatky v praxi advokátního koncipienta.

Obsah práce je velmi aktuální. Po formální a obsahové stránce je nutné předloženou rigorózní práci hodnotit jako zdařilou. Práce má logickou strukturu, vyčerpala základní otázky vztahující se ke zpracovávanému tématu a je originální. Práce pracuje s dostatečným poznámkovým aparátem a dostatečným rozsahem použité, a to i cizojazyčné, literatury.

5) Náměty pro obhajobu

Při ústní obhajobě by se měl autor zaměřit na opomenutou skutečnost při zpracování rigorózní práce, a to chybějící komparaci se zahraniční právní úpravou s možností vzdání se práva na obhajobu tak, jak byla zavedena v trestním řízení s účinností od 1.1.2012.

6) Závěr

Posuzovaná rigorózní práce splňuje všechny požadavky na úroveň této práce, a to jak po formální, tak i obsahové stránce.

Lze učinit závěr, že autor vyhověl požadavkům, které klade na rigorózní práce čl. V vyhlášky děkana FPR č. 24D/2015 o rigorózním řízení, a že práce může být podkladem pro obhajobu v rámci rigorózního řízení ve smyslu čl. VII odst. (3) zmíněné vyhlášky.

Z těchto důvodů **oponent doporučuje rigorózní práci k obhajobě.**

doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.
oponent rigorózní práce

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra trestního práva

Posudek oponenta

rigorózní práce Mgr. Štěpána PETROVICKÉHO na téma Institut nutné obhajoby

Předmětná rigorózní práce je zpracována na zajímavou, aktuální a široce diskutovanou problematiku v rozsahu 119 stran. Systematika práce je vhodně zvolena. Práce je mimo úvodu a závěru rozdělena do šesti částí.

Za cíl práce si autor stanovil kritické zhodnocení účelu institutu nutné obhajoby. Hlavní hypotézou je prokázání nepravdivosti tvrzení zákonodárce, že rozsah obhajoby je v českém právním řádu nastaven příliš široce a že v některých případech přesahuje smysl tohoto institutu. Za účelem ověření tohoto názoru si autor vhodně stanovil čtyři základní hypotézy a použil vhodné vědecké metody.

V první části práce se autor ve stručnosti zabývá pojetím a významem institutu nutné obhajoby, v další části prameny právní úpravy nutné obhajoby, v části třetí rozpracovává důvody nutné obhajoby podle trestního řádu. Zajímavá je část čtvrtá, ve které se autor zabývá snahou zákonodárce o zúžení rozsahu nutné obhajoby. Stejně tak následující část, kde řeší některé otázky postavení obhájce v trestním řízení. V poslední části práce autor rozpracovává otázky nákladů nutné obhajoby v rámci trestního řízení.

S autorem lze souhlasit, že nutná obhajoba je důležitou a neopomenutelnou součástí práva na obhajobu. Otázkou však je nastavení širší důvodů, pro které musí mít obviněný v trestním řízení obhájce. To samozřejmě přísluší zákonodárci. Autor v podstatě nesouhlasí s redukcí zásady obhajoby. Současný stav rozsahu obhajoby obviněného v trestním řízení v podstatě považuje za dostatečný. Je spjat s garancí státu férového trestního řízení. S tím lze souhlasit.

Jedním z názorů autora této práce je, že stěžejní motivací redukce současných důvodů a rozsahu nutné obhajoby je zejména snaha zákonodárce o snížení výdajů státu spojených s náhradou odměny a hotových výdajů

ustanoveného obhájce. Pokud by k podstatnému omezení rozsahu nutné obhajoby v rámci rekodifikace trestního řízení skutečně došlo, je otázkou, zda v důsledku toho nebude ohrožena zásada spravedlivého trestního procesu. To je otázka diskutabilní a zřejmě by neobstál názor, že obviněný si v takových případech může obhájce zvolit sám. Z tohoto hlediska autor nepovažuje za vhodnou koncepční změnu (§ 36b tr. řádu), která je podle jeho názoru v rozporu se zásadou spravedlivého trestního procesu. Zajímavý je názor autora, že pokud jde o povinnost ustanovení obhájce, aby o této věci sice rozhodoval soud, ale konkrétního obhájce by měla podle pořadníku ustanovit Česká advokátní komora, která by pořadník vedla, jak je tomu v některých státech.

Rigorózní práce autora obsahuje řadu dalších podnětných názorů, které by bylo možno využít v rámci připravované rekodifikace trestního práva procesního.

Předmětná práce není pouze popisného charakteru. Kladně hodnotím snahu autora o zaujetí vlastního stanoviska na některé problémové otázky, a tím přispět k zajištění jedné z významných základních zásad trestního řízení – zásady materiální pravdy.

Rigorózní práce svědčí o solidní znalosti autora uvedené i související problematiky trestního řízení. Respektuje rovněž terminologii trestního práva. Je možno uvést, že se autorovi podařilo splnit cíle, které si v práci stanovil. K jejich dosažení využil dostupnou trestně právní literaturu, včetně literatury zahraniční.

Závěrem je možno uvést, že se autor zdařile vypořádal s předmětným tématem. Prokázal nejen schopnosti a výborné znalosti teoretické, ale rovněž schopnosti analytické.

Mám za to, že předmětná práce splňuje všechny požadavky kladené na tento druh prací a proto ji doporučuji k obhajobě.

Praha 24. srpna 2016

Doc. JUDr. František Novotný, CSc.

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra trestního práva